

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

4. Mineralogiai közlemények az erdélyi Érczhegységből. Az 1888-ik év július havában az Erdélyi Muzeum-Egylet szives támogatása mellett az erdélyi Érczhegység majdnem valamennyi nevezetes bányahelyeit meglátogattam, és a mennyire lehetséges volt, épúgy mint az előbbi években ¹⁾, igyekeztem az ott előjövő ásványokat az Erd. Muzeum-Egylet ásvány-gyűjteménye számára összegyűjteni. S habár a gyűjtött anyag főleg mennyiség tekintetében az előbbi évek eredményéhez képest nem annyira kedvező, minek legfőbb oka az, hogy az előbbi években, főleg külföldiek által művelt bányák üzeme szünetel vagy csak tengődik (Kajanel, Magura, Fűzes, Szelistye, Trestia, Facebaja, Bukurest, Karács); mindazonáltal sikerült újra üzembe vett bányahelyekről (Muszariu hegy, Sztanizsa, Tekerő) oly ásványokat gyűjtenem, melyek az Erd. Muzeum Egylet ásvány-gyűjteményében egészen hiányoztak, vagy csak alig voltak képviselve.

E rövid közleményben azon ásványokra leszek tekintettel egyes bányahelyeken belől, melyek Erdély mineralogiájára nézve újabb előfordulásnak.

Hunyad-Boicza. Az itteni bányatulajdonos Heinrich Klein (lakik Neustadt, Bajorország) és a bánya neve: Boiczaer Rudolfi Gold und Silber Bergwerk. Jelenleg egy angol társaságnak (The Boicza Goldmining Company limited) van hasznobérbe adva. A bányaüzem vezetője: Randysek J. bányamérnök úr szives volt a gyűjtemény számára két aranystufát ajándékozni. Az egyik ágas-bogas utánzó alakban van barnapáton fennőve, a másik lemez alakban hatja át a calcit, sphalepyrit, barnapát és quarz keverékét, mely keverék pyrittel impregnált melaphyrtufában képez telértöltelékét. Az arany leginkább a telértölte-

¹⁾ L. Orvos-természettudományi Értesítő. Természettud. szak. 1886. XI. évf. 15. l.; 1887. XII. évf. 217. l.; 1888. XIII. évf. 198. l.

lék és a melaphyrtufa érintkezésénél van leginkább kiválva és a telértöltelék ásványai között a succesiot véve tekintetbe legelőbb képződött.

Felső-Kajanel. A bányatulajdonos: Berliner Handels-Gesellschaft in Berlin. Generalvertreter: geheimer Bergrath Henoeh in Gotha. E bánya még néhány év előtt nagyon szép reményekkel kecsegtetett, mert gazdag aranyerekre bukkantak, de a mult évben, midőn ott jártam, alig dolgoztattak néhány emberrel, s az igazgatót is több hivatal társával együtt felmentették. Mindazonáltal Ferdinánd bányafelőr úrtól sikerült e helyről is néhány érdekesebb ásványt szereznem, így pyrargyritet, gypszet, tetraedritet, valamint termés ezüstöt is.

a) A pyrargyrit feketés ólomszürke $\infty P2$. $\frac{\infty R}{2}$. — $1/2R$ kristályokban van fennőve pyrit társaságában quarz kristálykérgen.

b) Gyps, víztiszta ∞P . $\infty P\infty$. — P kristályok csoportja spherit pyrit, tetraedrit társaságában fennőve quarz kristálykérgen.

c) Tetraedrit, aczélszürke $\frac{0}{2} \cdot \frac{2O2}{2}$. ∞O . kristályok sphalerit, pyrit és barnapát társaságában fennőve quarzon.

d) Termés ezüst, összevissza kuszált, egész pókháló finomságú szálak rendszeren pyrittel quarzon fennőve.

Hondol. Az Orvos-természettudományi Értesítő mult évi folyamának 198. lapján e bányahelyről felsorolt ásványfajok számát 2 ásvány új előfordulásával szaporíthatom, nevezetesen termés arsennel és bournonittal.

a) A termés arsen a Miklóbányában quarzon fennőtt szürkésfekete, héjjas szerkezetű gömb alakjában fordul elő.

b) Bournonit feketés ólomszürke erősen rovatozott kristályok baryt társaságában quarzon fennőve.

Hunyad-Kristyor. Paltyin hegy Szt. János bányájából Perjan János g. k. lelkész úr, mint e bánya főnöke, egy aranystufát ajándékozott a gyűjtemény számára, mely arany finom húzalokban és lemezekben van részint hintve, részint fennőve rhodochrosittól áthatott quarzban.

Muszariu hegy. Itt két bánya áll művelés alatt, az egyik a Dániel, a másik a Szt. Háromság bánya, az előbbinek tulajdonosa Reinwald és Gruber István boiczai lakosok, az utóbbinak Krasznai Olivér brádi főszolgabíró. E helyen leírandó ásványok mind a Dániel bányából valók, melyeket Gruber István volt szives a gyűjtemény számára átengedni.

a) Termés arany, kristályos quarcz kérgen van fennőve arsenopyrit és sphalerit társaságában szép tektonikával bíró kristályodott lemezekben, melyeknek szélein és felületén apró jegeczek ülnek és vagy szép aranysárga vagy pedig barnás-vereses színű, úgy hogy külső tekintetre inkább réznek, mint aranynek tekintené az ember, s csak sósavban való főzés után tűnik elő a szép aranysárga szín.

b) Arsenopyrit, aczélszürke $\infty P. \frac{1}{2} \checkmark \infty$ kristályok csoportoként fennőve quarcz-kristály kérgen vaskéreg és sphalerit társaságában.

c) Calcit, tejfehér R3 kristályok quarzon fennőve, míg egy másik példányon ugyancsak quarzon igen finom túalakú csoportot képez.

d) Markasit, kristályos felületű vékony lemezekben van fennőve quarzon.

Stanizsa. Az itteni bányákat a „Magyar-német bányatársulat“ vette üzembe. A „Papp“ bányából sikerült egy érdekes, Erdélyre nézve egészen új előfordulású ásványt szereznem, és ez az allemontit (antimonarsen), mely ónfehér, többé-kevésbé megfuttatott, szemcsés, gömbös halmazokban fordul elő antimonit társaságában. Az egyes szemcsék nagysága mákszemtől egész a kukuricza szemig váltakozik, és a nagyobb szemcséken jól lehet kivenni a görbén héjjas szerkezetet. A tömörségét 3 mérés középértékéből számítva 6.15-nek találtam. Ugyancsak Stanizsáról a „Biró“ bányából ajándékozott a gyűjtemény számára Csutak Lajos úr egy aranytufát, melyen az arany finom húzalokban van bennőve calcitba.

Teherő. Az Orv.-természettud. Értesítő mult évi folyamának 200. lapján felemlítettem, hogy itt a Szentgyörgy bányát egy angol társaság „Magyar gold mining Co. limited of London“ vette üzembe, de úgy látszik gyenge eredménnyel, mennyiben a munkát már beszüntették. E munka beszüntetés azonban csak a téli időszakra terjedt ki, mert tavasszal újra üzembe vették a bányát, még pedig szép eredménnyel, mennyiben naponta $\frac{1}{2}$ kgr. aranyat termelnek. ¹⁾ A bányagazgatóság szivességéből az idén is hozhattam néhány érdekes ásványt a Muzem-Egylet gyűjteménye számára.

a) Termés arany. Az egyik példányon ágas-bogas utánzó alakban van fennőve quarcz kristálykérgen, egy másik példányon finom lemezes húzalokban, melyeknek oldalain igen apró kristálykák ülnek,

¹⁾ Ungarische Montan-Industrie-Zeitung. Budapest. 1888. IV. Jahrg. 182. 1.

calcitban van bennőve, s végre egy harmadik példányon az arany sphalerit, galenit és calcit társaságában van fennőve quarezon.

b) Baryt, oszlopos-táblás kristályokban van fennőve az egyik példányon quarcz kristálykérgen, a másik példánynál tarkára megfuttatott pyriten és sphaleriten. A kristályok habitusa vagy táblás a $\infty\checkmark$ lapok túlkifejlődése folytán és ez esetben alakja: $\infty\checkmark$. $\infty\checkmark^2$. \checkmark . P . oP . $\infty\checkmark$ (nyomokban), vagy oszlopos és ezen esetben az alakja: $\infty\checkmark$. $\infty\checkmark^2$. \checkmark . \checkmark . P . oP .

c) Termés ezüst, hajszerű finom szálak fennőve quarcz kristálykérgen pyrit, arsenopyrit és pyrargyrit társaságában.

Dr. Benkő Gábor.

5. A Gr. Mikó-szobor talapzatának köve. Miután az erdélyi Múzeum-Egylet igazg. választmánya még 1885-ben elhatározta volt, hogy néhai alapítója Gr. Mikó mellszobrának talapzatát okvetlenül erdélyi kőből készítteti, legelőször is a gyergyói ditroitra, illetőleg nephelinsyenitre lehetett gondolni, mint a melyből már a marosvásárhelyi Bem-szobor talapzata készült. Azon tapasztalatok azonban, melyeket azon talapzat előállításánál tettek és minden nehézség daczára a gyenge eredmény, nem tették ajánlatossá ezen kőzettel az újból való kísérletezést. A választmány ennél fogva 1886-ban néhai Dr. Herbich Ferencz segédőrt bizta meg alkalmas kőzetnek fölkutatására. Herbich az Alsó- és Felső-Rákos közt fekvő Oltzorosban előforduló másodkori tömegkőzetekre irányította a választmány figyelmét, melyek között az olivin-gabbro (helyesebben diorit) és a porphyrit (ill. porphyr) gyűjteményünkben foglaltató csiszolt példányai nagyon tetszetek. Herbich utánjárásának azonban nem volt eredménye, mert sehol sem sikerült ezen kőzeteket akkora összeálló tömegben kapni, hogy a talapzathoz szükséges tömzsök kifejthetők lettek volna. Ugyanezen évnek őszén a választmánynak bemutatam az általam Szt.-Lászlónál fölfedezett gyönyörű tarka márványt (hippuritmészkö), mint szobortalapzatnak szintén alkalmas követ s határozatba ment a következő (1887) évben ezt tenni bányakutatás tárgyává. A tapasztalás azonban megmutatta, hogy ezen márványból sem kaphatók elég nagy, összeálló, repedésmentes tömzsök. Ezen év nyarán Kisbánya vidékén végezvén az orsz. földtani fölvételt, részletesen megismerkedtem az itten föllépő hatalmas dácit-teletelérekkel és azoknak gyönyörű kőanyagával. Gáll János és Kovács Albert kőbányavállalkozók figyelmét fölhívtam ezen előfordulásokra s miután meggyőződtek arról,